

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens I. & II. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas Missalis
- Cum Præfatione seu Præmonitione necessaria Bibliopolæ ad Lectorem

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Orationibus. IX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40113

tato tradit: sed, ut mox diximus, tempore Telephori verba tantum Evangelica in usu erant: Constitutum vero Symmachi ad totum præfatum Hymnum extenditur; quia, ut superius ostendimus, jam antea compositus erat: quapropter rejiciendi sunt illi, qui talem Hymnum Symmacho adscribunt. Observandum tamen est, quod si Constitutum Symmachi ad omnes Presbyteros extendatur, dicendum est, S. Gregorium illud restrinxisse ad solos Episcopos: Missæ enim Ordinem in libro Sacramentorum describens, ait: *Item dicitur Gloria in excelsis Deo, si Episcopus fuerit, tantummodo die Dominico, sive diebus Festis; à Presbytero autem minimè dicitur, nisi in solo Pascha: quando verò Litania agitur, neque Gloria in excelsis Deo, neque Alleluja canitur.*

X. Gavant. pag. 18. col. 1. ead. lit. u

Quando in Officio dicitur Te Deum, &c.) In teligitur hæc regula, quando Missa dicitur correspondens Officio, in quo dicitur *Te Deum*: aliis, si diceretur Missa Conventualis talis diei v.g. in Vigilia Assumptionis, qua Missa conveniens tati diei est de Vigilia non verò de die infra Octavam S. Laurentii tunc in illa Missa Vigiliæ non est dicenda *Gloria*: quinimò si illa die diceretur Missa de S. Laurentio, licet corresponderet Officio, adhuc non diceretur *Gloria*: quia tali casu Missa esset in gradu Missæ Votive ut diximus in Titulo de Feria & Vigilia.

Quando autem dicendus sit hic Hymnus *Gloria in excelsis*, quando non, in Missis Votivis, tradit Gavantus hoc tit. ad n. 4. & satis superque diximus in Observationibus, & Additionibus ad eandem Missas Votivas.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. IX. De Orationibus.

I. Rubr. n. 1. pag. 20. *Nisi facienda sit aliqua Commemoratio &c.)* De Commemorationibus faciendis in Duplicibus primæ, & secundæ Classis jam egimus supra in titulo de Commemorationibus. Nunc sese offert occasio tradendi aliqua de Commemorationibus, seu Orationibus dicendis in Festis Duplicibus majoribus, & minoribus. I. igitur dicimus, quod omnes illæ Commemorationes, & eodem ordine, quæ faciendæ sunt in Duplicibus primæ & secundæ Classis, debent fieri à fortiori, etiam in Duplicibus majoribus, & minoribus. Solum hic advertimus, quod si occurrant duo dies infra duas Octavas cum aliqua Dominica, in aliquo Festo Duplici: prima Oratio est dicenda de dicto Festo Duplici, secunda de Dominica, tertia de Octava digniori, & quarta de Octava minus digna. II. advertimus, quod in his Duplicibus sunt solitæ Commemorationes de Festis ma-

ioribus Adventus, Quadragesimæ, quatuor Temporum. III. debet fieri Commemoratione de Simplici Festo occurrente. Ulterius loco dicitur Oratio imperata à Summo Pontifice, vel Episcopo. Advertimus tamen cum Vinitore, quod non sunt laudandi illi qui in Festis Duplicibus solent addere Orationem pro infirmis, navigantibus &c. pro aliis privatis necessitatibus: consulti enim, qui Rubricas observare voluerit, faciet, si omittis hujusmodi Orationibus, devotioni, vel occurrentibus necessitatibus ipso Sacrificio, quod offertur, necnon intentione actu mentis in ipso Memento, satisfacere debeat. Gerlacus Vinitor p. 1. tit. 9. in adventu.

II. Gavant. post Rubr. n. 2. pag. 20. *Tertia verò additur &c.)* In Missa de Festo Semiduplici, si nulla alia est faciendæ Commemoratio, dicuntur ultra Orationem Festivæ duæ Orationes &c. prout declarat Gavantus, & juxta temporum rationem.

habetur in Missali. Cæterum in Semiduplicibus potest contingere, quòd debeant dici etiam quatuor, vel quinque Orationes: nec ulla urget necessitas, quòd si dicantur quatuor, debeat semper dici quinta Oratio; ita ut semper Orationes debeant esse numero impares, nempe tres, vel quinque, vel septem &c. & hoc est jam declaratum à S. R. C. in suo Decreto diei 2. Decembris 1684. & in nostro Indice dato sub num. 476. in quo habetur.

Non est omittenda una ex assignatis Orationibus in Missa, veluti tertia *A cunctis*, si secunda esset de Festo Simplici; ut ejus loco dicatur Oratio, veluti *Deus Refugium*: sed post tertiam Orationem *A cunctis*, potest & imperata dici; cum in Missa de Semiduplici, & Simplici, vel Votiva, non sint necessarii dicendæ Collectæ impares, putà tres, quinque, vel septem.

Hoc confirmatur etiam ex Decreto subsequenti S. R. C. sub die 17. Augusti 1709. & dato in Appendice nostri Indici, nimirum.

In iis diebus, quando 3. Oratio in Missis est ad libitum, ac ex jussu vel Summi Pontificis, vel Episcopi, in Missis debet apponi aliqua specialis Oratio pro publica indigentia; non debet prætermitti 3. ad libitum, ut loco illius dicatur alia imperata; sed debet utraque dici, & 3. quæ est ad libitum Sacerdotis, & 4. imperata, vel contra Turcas, vel ad petendam pluviam, &c.

III. Gavant. post Rubr. n. 2. pag. 20. col. 2. *A cunctis*, in qua continetur, &c.) Litera N. quæ habetur in Oratione *A cunctis*, exigit expressionem nominis Patroni, seu Titularis Ecclesiæ, ubi Missa celebratur: aliquando additur nomen familiæ, vel etiam nomen ab aliquo casu, aut alio modo, v. gr. Petri *Celestini*, Johannis *Chrysestomi*: nunquam verò additur nomen loci, de quo est Sanctus Titularis; sic nunquam dicitur Johannis *Damaseni*, aut Gregorii *Naxianzeni*; quod in Officio, & in Missa servari debet: & licet sit expressum in Calendario, ut v. gr.

Gavant. Rubr. Miss.

Borromæi; non tamen dici debet in Oratione, nisi sit etiam expressum. Bauldry *part. 3. tit. 9. de Orationibus n. 1.* & Gerlacus Vinitor *part. 1. tit. 9. de Orationibus in adnot. §. 5.*

Et hæc omnia confirmata remanent ex Decreto S. R. C. 22. Decembris 1624. & in nostro Indice sub n. 196. in quo habetur -- Dum Regulares Ordinis Minimorum in Orationibus, versiculis, cæterisque actibus inter Divina Officia occurrentibus, S. Franciscum præfati Ordinis Fundatorem nominant, non debent adungere *ly de Paula* -- Huc etiam facit sequens Decretum conforme Rubricæ positæ in Missali post Orationem *A cunctis*.

In Oratione *A cunctis*, nomina Patronorum S. Michaëlis Archangeli, & S. Johannis Baptistæ præponenda sunt Apostolis -- Ita habetur in Decreto sub die 22. Augusti 1620. & in nostro Indice sub n. 179.

Ex quo autem in Decreto recentissimè vulgato à Benedicto XIII. die 19. Decembris 1726. & in nostro Indice sub n. 650. nomen S. Joseph in Litaniis Sanctorum collocandum sit ante nomina Apostolorum, inferendum est, quòd in Oratione *A cunctis*, si S. Joseph esset Patronus, seu Titularis Ecclesiæ, ejus nomen præponendum esset dictis Apostolis. Quòd si plures fuerint alicujus Ecclesiæ Titulares, vel Patroni, considerandum est, utrùm sint juncti simul per se, & per modum unius, ut sunt v. g. SS. Gervasius, & Prothasius, SS. Johannes, & Paulus; vel utrùm sint uniti per accidens, ut sunt SS. Blasius, & Carolus. Si primum, ambo sunt nominandi simul, quia se habent per modum unius: si secundum, is tantum nominandus est in Oratione *A cunctis*, qui principalis consideratur, aut de cujus nomine Ecclesia nuncupatur. Ita Guyetus *lib. 3. cap. 29. quest. 7.*

Utrùm autem à Regularibus in Oratione *A cunctis*, nominandus sit Patronus sui Ordinis ultra Titularem Ecclesiæ; Guyetus *loc. cit.* improbat illos, qui omisso Titulari Ecclesiæ, solum nominant Patronum sui Ordinis;

R nis;

nis; non improbat tamen illos Regulares, qui omittunt nominare dictum sui Ordinis Patronum. Verum non negat, quin possint aterque nominari, nempe & Titularis Ecclesie, & Patronus Ordinis. Quis autem eorum præponendus sit cæteris paribus, hoc dependet à quæstione, quam tractabimus in Rubricis spectantibus ad Breviarium, nempe cujus Commemoratio præponenda sit, quando fiant Commemorationes, seu Suffragia Sanctorum.

Denique si Ecclesia, in qua celebratur Missa, sit dicata Sanctissimæ Trinitati, Sanctissimo Salvatore, vel alicui Sancto ex nominatis jam in Oratione *A cunctis*; tunc loco nominandi in illa litera N. Sanctum Titularem, ne is iterum repetatur, potest exprimi nomen alterius Sancti, cujus præcipua memoria, vel insignis Reliquia habetur in dicta Ecclesia. Si verò non sit aliquis ejusmodi, tunc nominari potest alius Sanctus pro arbitrio, & devotione Sacerdotis celebrantis. Ita Guyetus *loc. cit.*

Supereft nunc, ut hoc loco tradantur sequentia Decreta, quæ ultra superius data, spectant pariter ad Oraciones dicendas in Missa Festi Semiduplicis.

In Missa Privata de Festo Semiduplici, &c. potest in penultimo loco dici Collecta particulari Defuncto, putà *Inclina*, vel *Deus, qui nos* &c. sed ob id non est omittenda ulla ex assignatis Collectis pro tempore assignatis, putà *A cunctis*, vel *Ecclesia*. S. R. C. 2. Decembris 1684. & in nostro Indice sub n. 473.

In Collecta, vel Missa contra Paganos non potest mutari nomen Paganorum, dicendo *Tarcarum*. S. R. C. 30. Julii 1689. & in nostro Indice sub n. 491.

IV. Gavant. post Rubr. num. 3. pag. 20. col. 2. *Etiã translaturum, &c.* Si præfatum Festum Purificationis transferatur, non erit continuenda supradicta Oratio *Deus, qui Salutaris* usque dum factum sit Purificationis Officium, ut vult Gavantus *hoc loco*: sed in Festo Semiduplici secunda Oratio tunc erit *A*

cunctis, tertia ad Libitum usque ad Feras 4. Cinerum. Ita Halden *part. 2. tit. 2. pag. 52. col. 1.* quod etiam declaravit S. R. C. sequenti Decreto, nimirum.

Quæsitum fuit, an, cum ex Decreto S. R. C. 2. Julii 1681. edito, dicenda sit Antiphona Beatissimæ Virginis *Ave Regina Cælorum* cum *ψ. Dignare me*, in fine Comptorii, die secunda Februarii, licet transferatur Officium Purificationis, dici debeat in suffragiis (quando sit de Officio Semiduplici, vel Simplicis, &c.) *ψ. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix*, cum Oratione *Comites famulos, &c.* & in Missa, secunda Oratio *A cunctis*, tertia ad libitum? & S. R. C. affirmativè respondit, die 14. Febr. 1700. & hoc Decretum datur in nostro Indice sub num. 588.

V. Gavant. post Rubr. n. 4. pag. 20. col. 1. *Secunda de Feras*. In prædicto casu, nimirum à Fera 4. Cinerum usque ad Dominicam Passionis exclusivè, in Missa de Festo Semiduplici, verissimum est, quòd secunda Oratio erit de Fera; quæ nunquam omittitur, etiam si alia Commemorationes esse faciendæ; sicut etiam observatur tempore Adventus; & tertia Oratio in Quadragesima erit *A cunctis*: sed in Adventu, non dicantur suffragia Sanctorum in Officio loco Orationis *A cunctis*; tertia Oratio erit *Deus, qui de B. Maria, &c.* & hæc non habebit locum, si aliqua alia occurreret Commemoratio faciendæ. Billius *tom. 2. lit. O. 72. § 12.*

Hoc loco dandum est sequens S. R. C. Decretum spectans ad Feras 2. Quadragesimæ.

Quæsitum fuit, an occurrente Commemoratione Sancti Simplicis, in Fera 2. Quadragesimæ, quando dictum est Nocturnum Defunctorum, debeat in Missa quarto loco dici Oratio *Omnipotens sempiternæ Deus, qui visorum, &c.* pro Commemoratione Defunctorum? & S. R. C. respondit, sufficere tertiam Orationem *A cunctis*: quòd si dicatur

quarta *Omnipotens*, quinta erit ad libitum. Ita die 4. Maji 1709. in *Pistorien. ad primum dobinum*: & datur in nostro Indice sub n. 613.

Procedimus ad exhibendum hoc loco, etiam aliud sequens Decretum, quod juvare poterit pro explanatione subsequentis Rubricæ.

Secundò quæsitum fuit, occurrente dicto casu FERIA 2. post Dominicam Passionis, quando pariter dictum est Nocturnum Defunctorum, quot, & quæ Orationes dicendæ sint in Missa? Et S. R. C. respondit, dicendam esse secundam Orationem de Simplici, non verò aliam: eadem die 4. Maji 1709. & in nostro Indice sub n. 614.

VI. Gavant. post Rubr. n. 5. pag. 20. col. 1. *Quòd si hoc tempore cantanda sint due Missæ, de Festo, & de Feria, &c.* Disponit Rubrica n. 5. quòd in Festis Semiduplicibus occurrentibus in Feriis à Dominica Passionis usque ad Dominicam Palmarum, in Missa tres dici debent Orationes, prima de Festo, secunda de Feria, & tertia *Ecclesia*, vel *pro Papa*. Verùm optimè notat Gavantus hic, quòd si prædicto tempore cantandæ sint due Missæ, una de Festo, & altera de Feria, ut reverà cantantur in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, & aliis etiam Regularium; tunc in Missa de Festo Semiduplici, secunda Oratio erit *Ecclesia*, vel *pro Papa*, quin dicatur tertia Oratio: sed non progreditur ad explicandum, quot in altera Missa Conventuali de Feria dicendæ sint Orationes. Halden in suo Ephemerologio Ecclesiastico part. 1. tit. 18. adnotat, quòd si cum Festo Semiduplici occurrat Festum Simplex; tunc in prima Missa Conventuali, quæ erit de dicto Festo, secunda Oratio erit de Festo Simplici occurrente tantum, omiſsa tertia Oratione *Ecclesia*, vel *pro Papa*: si verò non occurrat Festum Simplex, secunda Oratio in ejusmodi Missa Conventuali festiva, erit *Ecclesia*, vel *pro Papa* tantum: in neutro enim casu, tunc addenda est tertia Oratio in ea Missa. In Missa verò Conventuali altera, quæ dici-

tur de Feria, Oratio secunda erit *Ecclesia*, vel *pro Papa* tantum: non enim in ea fieri debet Commemoratio ullius Festi die illo occurrentis. Hæc ex Halden *loc. cit.* cui adderem, quòd si in prima Missa ex dictis duabus Conventualibus jam dicta esset Oratio *Ecclesia* secundo loco, nullo occurrente Festo Simplici; tunc in secunda ex dictis Missis congruum foret dicere secundo loco aliam Orationem *pro Papa*. Ex hucusque dictis colligitur, quòd in Missa Conventuali Festi Semiduplicis occurrentis in Feriis Quadragesimæ ante Dominicam Passionis, dicendæ sunt tres Orationes, prima de Festo; secunda verò, & tertia eadem, quæ assignantur in Missa de Feria, de qua non fit Commemoratio in prædicta Missa Conventuali, ut notum est omnibus; nec minuitur numerus Orationum; ut notat noster Gavantus part. 4. tit. 15. n. 4.

Resumendo nunc sermonem de prædicto Festo Semiduplici occurrente à Dominica Passionis usque ad Dominicam Palmarum, & de Missa Privata ejusdem Festi; certissimum est ex dispositione superioris Rubricæ, tres debere dici Orationes; primam de eodem Festo, secundam de Feria, tertiam *Ecclesia*, vel *pro Papa*; quamvis in Missis de tempore, & de Feriis, quæ occurrunt à Dominica Passionis usque ad Feriam quintam in Cæna Domini, duæ tantum præscribantur Orationes dicendæ, prima de Feria, secunda verò *Ecclesia*, vel *pro Papa*. Quibus positis, gravis oritur controversia inter Rubricarum explanatores, utrum occurrente dictis diebus ferialibus, nimirum à Dominica Passionis usque ad Dominicam Palmarum, aliquo Festo Simplici, debeant dici duæ Orationes tantum, nimirum de Feria, & de Festo Simplici; vel utrum debeat addi tertia Oratio, nimirum *Ecclesia*, vel *pro Papa*. Dubium hoc oritur ex verbis Rubricæ appositæ in Missa Dominicæ Passionis, ubi legitur - - *Ab hac die usque ad Feriam quintam in Cæna Domini post Orationem diei*

dicuntur, vel contra Persecutores Ecclesie, Oratio Ecclesie tuæ, &c. vel pro Papa Deus omnium Fidelium; deinde subnectitur: Non dicitur tertia Oratio. Noster Gavantus in suis Commentariis ad Rubricam num. 8. docet, quod si in prædictis diebus occurrat Commemoratio de Simplici, omitti omnino debeat tertia Oratio; & quod dicantur tantum duæ Orationes ad sensum Rubricæ, ut ipse ait. Verùm contra Gavantum insurgit Guyetus *lib. 4. cap. 13. quest. 28* ubi validis profectò rationum momentis refellere conatur Gavanti sententiam, quam Rubrica in primis, deinde & rationi planè esse contrariam, luce clariùs demonstrare contendit: & quia eadem quæstio procedit etiam de Festo Simplici occurrente in Feriis infra Octavas Paschæ, & Pentecostes, à quarum Missis Gavantus pariter tertiam Orationem excludit; hinc Guyetus profert in primis, ad eum confutandum, textus omnes Rubricarum, quibus Gavantus suam adstruit assertionem; à quibus referendis nos abstinemus, curiosus enim lector facilè præfatum Auctorem adire potest. Non omittam tamen adducere postremum, quod ipse putat validissimum argumentum, quo utitur ad suam comprobendam sententiam, nimirum: Orationum in Festis Semiduplicibus per omnino est, idemque numerus, ac Dominicarum, seu Feriarum temporis, in quo occurrant; ut constat ex tota Rubrica 9. de Orationibus. Si ergo in hebdomada Passionis duæ, ut ait Gavantus, tantum sunt Orationes; quare tres ponuntur in Semiduplicibus infra illam occurrentibus? sic enim habet Rubrica *n. 5. in Semiduplicibus à Domnica Passionis, &c.* An non, si privilegium est illius temporis, ut duæ tantum habeantur Orationes, transire aequè debet ad Festum Semiduplex in eo occurrens, atque omissio suffragiorum in Adventu transit ad Semiduplex illo tempore occurrens? Imò verò adhuc nobilior est Semiduplex, quàm talis Feria, siquidem ipsi præfertur, & tamen huic

negatur à Gavanto tertia Oratio, quam Rubrica expressè illi concedit. Hoc argumentum veluti telo putat Guyetus confodere Gavantum: verùm quia hoc argumentum nimis probat, nihil mihi videtur probare contra Gavanti sententiam: nam ex quo Semiduplex sit nobilior Feria, & ex quo in eo dicantur tres Orationes in Missa, juxta dispositionem superioris Rubricæ; non solum evinceretur, esse dicendam tertiam Orationem in Missa Feriæ, occurrente Festo Simplici, sed etiam non occurrente tali Festo, cum non deceat Festum nobilioris Feriæ habere plures Orationes in sua Missa, quàm habeantur in Missa Feriæ. Potius igitur suadent aliæ rationes à Guyeto adductæ: sed super hac re nullam audeo proferre sententiam, quousque à S. R. C. decidatur hoc dubium valde controversum inter Rubricistas in Urbe degentes. Si aliquod igitur, ut spero, Decretum decisivum emanabit (ultra pauca jam edita, quæ adhuc apparent vultu obscura) dum hoc opus sub prælo est; de illo mentionem faciam in altera parte hujus tomi, ubi sermo fiet de Dominica, & hebdomada Passionis, necnon Paschæ, & Pentecostes.

VII. Gavant. post Rubr. num. 8. pag. 21. col. 2. *Si in prædictis occurrat Commemoratio de Sancto Simplici, non dicitur tertia Oratio.* Sustinet hic Gavantus, ut mox exposuimus, quod in prædictis Feriis à Dominica Passionis usque ad Dominicam Palmarum, & infra Octavas Paschæ, & Pentecostes, si occurrat aliquod Festum Simplex, de eo fieri quidem debet Commemoratio in Missa; sed præter hanc Orationem non esse addendam tertiam, nimirum *E. el. fia, vel pro Papa*; sed iterum dico: Guyetus supra laudatus *loc. cit.* acerrimè tenet, in prædicto casu Festi Simplicis dicendam esse tertiam Orationem Ecclesie vel pro Papa; & hoc colligere dicit ex verbis Rubricæ Missalis in Missa Feriæ + post Pascha, ubi habetur -- *Ab hac die usque ad Sabbatum in Albis in. lufrod, post Orationem*

nem diei, dicitur una ex sequentibus Orationibus tantum, nisi facienda sit aliqua Commemoratio Festi Simplicis occurrentis. Ex qua particula Nisi deducit Guyetus exceptionem ejusdem Rubricæ, nimirum esse quidem dicendas duas Orationes tantum, sed nisi occurrat Festum Simplex, de quo debeat fieri Commemoratio; in quo casu non duæ, sed tres, dicit ipse, dicendæ sunt Orationes; sed super hac quaestione alibi mentem nostram aperiemus, ut supra innuimus.

VIII. Rubr. n. 9. pag. 21. *Infra alias Octavas, &c.*) Nempe præter Octavam Paschæ, & Pentecostes, secunda Oratio dicitur de S. Maria; tertia Ecclesiæ, vel pro Papa: tunc enim non dicitur Oratio *A cunctis*, quia neque in Officio sunt Commemorationes Sanctorum, quibus prædicta Oratio correspondet. Cur autem non dicatur Oratio *A cunctis* in Vigiliis, in quibus sunt Commemorationes Sanctorum, ratio esse potest, quia in Vigiliis solent Fideles ferventius orare, mente per jejuniū elevata: & ideo in Missa præscribuntur Orationes dicendæ de S. Maria, & pro Ecclesiâ, quæ magis foveant devotionem, & pietatem.

IX. Gavant. pag. 21. col. 2. lit. e. *Secunda de Spiritu Sancto.*) In diebus verò infra Octavas S. Mariæ, prima Oratio est propria ejusdem; secunda de Spiritu Sancto, quæ semper dicitur in prædictis Missis Beatæ Mariæ; quia ipsa est Sacrarium, & singulare habitaculum Spiritus Sancti. *Quarti part. 1. tit. 9. n. 9.* Reliqua patent ex Commentariis nostri Gavanti.

X. Rubric. n. 10. pag. 21. *Dicuntur duæ Orationes, &c.*) Traditur in hac Rubrica Regula dicendi duas Orationes in Dominicis infra aliquam Octavam; & nihilominus non excluditur tertia Oratio, si occurrat Festum Simplex: unde semper etiam ex hac Rubrica magis, magisque confirmare contendit suam sententiam Guyetus, quod infra Octavas Paschæ, & Pentecostes debeat pariter

dici tertia Oratio, si occurrat Festum Simplex. Imò reperio in superiori Rubrica, quando sit sermo de die Octavæ, eundem modum loquendi ac in Rubrica, quæ habetur in Feria 4. post Pascha: nimirum præscribitur in superiori Rubrica: *Et in die Octava dicitur una tantum Oratio, nisi facienda sit aliqua Commemoratio*: ex quo modo loquendi clarè exprimitur, quod occurrente aliqua Commemoratione debeant dici duæ Orationes, una de die Octavæ, altera de Festo Simplici, vel alio, de quo debeat fieri Commemoratio. Quapropter cum habeantur eadem particulae *Tantum*, & *Nisi* in superiori Rubrica de Octava, quæ habentur etiam in Feria 4. post Pascha; hinc colligi potest, illas particulas non excludere secundam, vel tertiam respectivè Orationem, si occurrat Festum Simplex: nihilominus lectorem remittimus ad ea, quæ dicemus locis supra citatis super dicta controversia.

XI. Gavant. post Rubr. n. 12. pag. 22. col. 1. *Plures tribus non dicuntur in Semiduplicibus, &c.*) Hujusmodi Orationum, quæ etiam Collectæ appellantur, quia dicebantur, quando Populus congregabatur in Ecclesiis ad eas dicendas, juxta antiquam Ecclesiæ Romanæ consuetudinem, una tantum dicebatur; sicut unus dicebatur Introitus, unica legebatur Epistola, & unicum Evangelium; ut referunt Innocentius III. *lib. 1. cap. 27.* & Radulphus Tungrensis *propos. 23.* Verum idem Innocentius, necnon Micrologus *cap. 4.* asserunt, quod suo tempore dicebantur semper tres, aut quinque, aut septem Collectæ in honorem SS. Trinitatis, vel Resurrectionis J. C. vel in Commemorationem quinque plagarum Christi Domini; & septem, ad obtinenda septem dona Spiritus Sancti. Sanctus Carolus etiam in primo Mediolanensi Concilio prohibet: *Ne plures tribus, vel ad summum quinque Orationes . . . dici possint, nisi ubi Ecclesiæ institutum aliud postulet*: & in suis instructionibus pro Missæ celebratione, statuit, ut cum plures sunt

Orationes, aut Collectæ, numero dispari recitentur, & septem non excedant. Porro hæc Orationum multiplicatio in Monasteriis cepisse videtur: etenim in Concilio Matifconensi, Anno 627. celebrato, Agrestinus Monachus Luxoviensis, Sancti Columbani Regulam superstitionis accusans, inter cætera, quæ viro Sanctissimo objecit, unum erat, quod Missarum Sollemnia contra institutum Ecclesiæ morem multiplicatione Collectarum celebraret. Agrestinum tamen confutavit ejusdem Monasterii Abbas Eustatius his verbis, in eodem Concilio relatis: *Multiplicationem Orationum in Sacris Officiis omnibus proficere Ecclesiis: quia dum plus Dominus quaritur, plus invenitur; & cum uberius Oratione pulsatur, eo citius exaudire probatur.*

Circa numerum talium Orationum in Missis dicendarum, debent in præsentiarum à nobis exactè servari regulæ à Rubricis, & à S. R. C. præscriptæ, inter quas habetur, quod in Dominicis per Annum in Feltis Simplicibus, & Feriis, non dicantur minus quam tres Orationes, ut in Semiduplicibus; in quibus, ut notat Gavantus, non debent dici plures, nisi facienda sit aliqua Commemoratio. Unde in Semiduplicibus non potest augeri numerus Orationum ad libitum Celebrantis; quinque tamen, aut septem, ait Turrinus *part. 2. sect. 2. cap. 2.* possunt dici in Simplicibus, & Feriis; non quatuor, aut sex, nisi ubi numerum talem exigent Commemorationes. Non est igitur præscriptum à Rubricis, quod semper in Semiduplicibus, Simplicibus, & Feriis, Orationes, quæ dicuntur in Missa, debeant esse impares numero: & hoc declaratum est à S. R. C. 2. Decembris 1684. in Decreto dato in nostro Indice sub n. 476. ut supra etiam de hoc locuti sumus.

Præterire non debemus, prædictas Orationes collocandas esse, servata earum dignitate, ut præscribit Rubrica; & ex solo Missali esse desumendas, videlicet, aut de tem-

pore, aut de proprio Sanctorum, aut de Communi, aut ex Orationibus diversis post Missas Votivas; non ex aliis libris: quia si quidem aliquando ad arbitrium Celebrantis quoad numerum, non quoad acceptionem, quia nunquam potest Sacerdos eas deponere, unde maluerit, sed ex Missali tantum ut colligitur ex tit. 7. hujus prima parisi n. 14. p. 21.)

XII. Post Commentar. Gavanti ad Rubr. n. 14. p. 21.) Nonnulla essent hic addenda Gavanti Commentario: sed quia ea, quæ spectant ad Missas Votivas, omnia tradidimus, & quidem fusè, in nostris Additionibus & Observationibus ad Commentaria Gavanti in titulum, seu Rubricam quartam primæ partis, quæ est de Missis Votivis; idcirco videantur quæ superiori dicto loco à nobis addita sunt.

XIII. Gavant. post Rubr. n. 17. pag. 24. col. 1. lit. i *Et tunc conclusio sit hoc modo Per Dominum nostrum Jesum Christum.* Hæc Orationum clausula vetustissima est, & in Seculo VI. à tota Africana Ecclesia usurpabatur: etenim S. Fulgentius in Epist. ad Ferrandum Diaconum hæc habet: *In Orationibus Sacerdotum: per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus Sancti: per universas Africa Regiones Catholica dicitur consuevit Ecclesia.* Dicimus autem, Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum; ut sciamus, nos per Filium accipere, quidquid nobis datur à Patre; & ut pareamus Christi jubenti in Evangelio Johannis cap. 15. *Quicumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Hinc celebris illa Optati Milevitanæ Sententia adversus Donatistas lib. 3. *Paganus vocas eum, qui Deum Patrem per Filium ante Aram rogaverit.* Placet referre observationem Micrologi cap. 6. qui contentæ conclusionem hanc ita exprimendam esse. *Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui tecum vivit, & regnat Deus: & postpositam hujus vocis Deus, his verbis Spiritus Sancti, tunc fuisse recentem.* Sciendum, in quæ-

quit, in illa usitata conclusione *Per Dominum nostrum*, quod Romanus Ordo, & antiquissima exemplaria nomen Dei interponunt, ubi dicitur: *qui tecum vivit, & regnat Deus*. Quod tamen Moderni post nomen Spiritus Sancti subungere solent: & hac utique consuetudo etiam apud Romanos usquequaque adeo invaluit, ut antiqua traditionis executio jam non sine scandalo locum habere possit. Hæc Micrologus, cujus acriorem censuram probare non possum: sive enim postponatur, sive præferatur nomen *Deus*, nequaquam conclusionis sensus levi illa mutatione corrumpitur, nec ullum scandalum parere potest. Certè etiam nunc Ecclesia Romana modum à Micrologo reprehensum observat: & nescio, an præter Ambrosianam Ecclesiam, antiquior ille modus alibi observetur.

XIV. Gavant. pag. 24. col. 1. lit. i. *Reliqui conclusionum modi per se patent.* Ut breviter exponamus modum concludendi Orationes, advertimus cum Gavanto, Bissio lit. C. n. 410. §. 3. Hippolyto à *Portu de Cultu Dei*, & *hominum ad vit.* 5. Rubr. 7. in suis adnot. num. 19. advertimus, inquam, quod in Oratione ad Patrem directâ, si nominetur Filius, dicitur in conclusione Orationis: *Per eundem Dominum*, nisi nominetur in fine Orationis; siquidem tunc dicitur *Qui tecum, &c.* si nominetur Spiritus Sanctus in Oratione, dicimus: *In unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus*, etiam si nominetur in medio alicujus Orationis. Addit Bissius *loc. cit.* quod si contingeret, ut duæ, vel plures Orationes essent unica conclusione terminandæ; tunc in conclusione sit dicendum *In unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus, &c.* licet Spiritus Sanctus non esset nominatus in ultima Oratione, sed in alia antecedenti: pro qua re affert exemplum Missæ pro gratiarum actione; in qua dicuntur duæ Orationes sub unica conclusione terminatæ; & in hac conclusione dicitur *In unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus &c.* licet Spiritus Sanctus nomi-

netur tantum in prima Oratione; huic tamen Sententiæ Bissii obviare videtur Decretum allatum in nostro Indice sub n. 695.

XV. Gavant. pag. 24. col. 1. lit. i. *Si ad Trinitatem dirigatur Oratio.* Quamvis Gavantus dicat, terminandam esse Orationem *Qui vivit, & regnat, &c.* nihilominus Bissius supra §. 6. advertit, esse attendendum modum, quo Personæ in illa Oratione nominantur, & ita dicendum: *Per eandem Dominum nostrum, &c.* *In unitate ejusdem Spiritus Sancti, &c.* vel *Per Christum, &c.* Exemplum adducit illius Orationis *Suscipe Sancta Trinitas*, quam lotis manibus dicit Celebrans in Missa; in qua, quia peculiariter exprimitur nomen Filii, concluditur *Per eundem Dominum nostrum*. In alia verò Oratione, quam Celebrans dicit, dicto *Ite Missa est*, nempe *Placeat Sancta Trinitas*; quia nulla Persona specialiter exprimitur, idcirco concluditur *Per Christum Dominum nostrum*.

XVI. Gavant. pag. 24. col. 2. lit. i. *Additur Amen in fine.* De hac voce *Amen*, quæ dicitur in fine Orationis, nisi aliter præscribatur à Rubrica, erudicè discurrunt Card. Bona lib. 2. cap. 5. n. 6. Grancolas *Tract. de Missa* p. 36. sicut etiam in *lib. de antiq. Liturg.* ubi pariter agit de Collectis, & Orationibus, quæ in Missa dicuntur. Ita etiam de prædicto verbo *Amen*, tractat Bissius lit. A. n. 310. §. 1. ubi asserit, hoc verbum dici in fine Orationis ex Decreto Anaclei Papæ; ut refert Hugo Victorinus lib. 2. cap. 11. Verùm id prædicto Anacleto confirmante, non verò primùm statuente: nam de hujus vocis usu post Orationem loquitur Apostolus 1. ad Corinthios cap. 14. Videri etiam poterunt antiquissimi PP. Justinus apolog. 2. Dionysius Alex. Epist. ad Sixtum, apud Euseb. Cyril. Hierosol. Catech. 5. mystag. Hieronymus in præf. lib. 2. Commem. in epist. ad Galat. Aug. lib. 2. contra epist. Parmeniani cap. 7.

Novæ